

UNIVERSITATEA DIN CRAIOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE SOCIALE ȘI UMANISTE
DOMENIUL ISTORIE

ISTORIA TÂRGU JIULUI
(1877-1914)

Coordonator științific:

Prof. univ. dr. habil. Sorin Liviu Damean

Doctorand:

Grecoiu Gheorghe-Cristian

Craiova

2021

REZUMAT

O temă pe care istoricii gorjeni au abordat-o mai puțin sau accidental în lucrările lor o reprezintă istoria modernă a orașului Târgu Jiu, mai precis din a doua jumătate a secolului al XIX-lea până în preajma primei conflagrații mondiale. Cu excepția lucrării, devenită clasică, „Istoria Târgu-Jiului” a lui Alexandru Ștefulescu, nu s-a scris până în prezent nici o lucrare privind evoluția orașului în epoca modernă.

Lucrarea de față reprezintă o încercare de acoperire a unui gol în istoriografia locală, mai precis evoluția orașului de pe Jiu în „La belle époque”, o epocă a progresului economic și cultural, care nu a ocolit nici capitala Gorjului. Existența, în depozitele Serviciului Județean Gorj al Arhivelor Naționale, a arhivei Primăriei orașului Târgu Jiu, a fost un argument în plus pentru cercetarea sa științifică, fiind singurul fond arhivistic care s-a păstrat integral. Faptul că această arhivă conținea o masivă informație inedită, coroborat cu lipsa unei lucrări despre acest subiect au constituit argumentul definitiv în realizarea unui asemenea demers științific.

Au mai fost cercetate și fondurile unităților școlare (Liceul „Tudor Vladimirescu”, Școala Primară de Băieți nr. 1, Școala Primară de Băieți nr. 2, Școala Tehnică Profesională de Fete și Școala Inferioară de Ceramică), dar și arhivele unor instituții judecătorești (Tribunalul Gorj), religioase (Protoieria Gorj) și economice (Societatea „Unirea” Târgu Jiu).

Principala sursă de informații o reprezintă documentele de arhivă inedite, care au fost corelate și completate cu datele provenind din presa vremii, amintirile unor contemporani, legislația emisă în perioada studiată, colecții de documente, dar și cu lucrările publicate ale căror problematice abordează, în mod tangențial și aspecte generale regăsite în studiul nostru.

Odată cu adoptarea Regulamentului Organic începe o nouă etapă în istoria Târgu-Jiului, caracterizată printr-un progres lent, dar continuu în plan economic, demografic și cultural. Mai întâi învățământul este reorganizat, prin desființarea școliiilor de pe lângă biserici și înființarea Școlii Normale, sub conducerea profesorului Constantin Stanciovi, în anul 1832. Se iau primele măsuri pentru alinierea străzilor și gardurilor, se înființează spitalul în 1844, iar în 1846 străzile orașului sunt iluminate de 40 de felinare. În 1845 s-a înființat un pension privat de fete, iar în anul 1847 un incendiu teribil distruge o bună parte din oraș. Prima fabrică de ceramică din țară a fost înființată la Târgu Jiu, în anul 1832, de Frederic Drexler, starostele sudiților austrieci din oraș, care a înființat și prima farmacie din oraș. În iunie 1848, în cadrul unei procesiuni cu steaguri și lăutari, Regulamentul Organic și privilegiile de boierie sunt arse de orășeni pe câmpul Obreja.

Din punct de vedere demografic orașul a înregistrat o creștere mai mică în comparație cu celelalte orașe ale țării: de la 2275 de locuitori în 1835 a ajuns la 3661 de locuitori în anul 1859. În anul 1856 s-a înființat Grădina Publică, pe malul Jiului, iar în 1860 oficiul telegrafic. În 1854, școala mixtă din oraș se desparte în școala de băieți și cea de fete, iar în 1870 s-a înființat o școală reală, care se transformă în Școala Normală, pentru pregătirea învățătorilor rurali, doi ani mai târziu. Construcția Palatului Administrativ a început în anul 1874, inițial ca local de școală, iar ulterior a devenit sediul prefecturii și al tribunalului județean.

În cele aproape patru decenii cuprinse între Războiul de Independență și primul război mondial, orașul Târgu Jiu a cunoscut transformări radicale în plan demografic, economic și al dezvoltării urbane. Este perioada când târgul patriarhal de pe malul Jiului se transformă, încet dar sigur, într-un oraș modern, când înapoierea face loc progresului, iar obiceiurile tradiționale coexistă cu moravurile occidentale. „La belle époque”, cum a fost denumită perioada antebelică, este pentru Târgu Jiu o perioadă de realizări în toate domeniile, de la construirea de

edificii publice și pavări de străzi la racordarea la rețeaua de căi ferate și introducerea iluminatului electric. Populația orașului crește de patru ori în această perioadă, ajungând la aproape 10 000 de locuitori la recensământul din 1912, în special datorită imigrării din mediul rural. Din punct de vedere etnic, majoritatea locuitorilor erau români, dar existau și mici comunități de nemți, evrei, unguri, italieni și sârbi. Ca stabilimente industriale în Târgu Jiu funcționau o fabrică de bere, două ateliere de lumânări, o tăbăcărie și două mori, dar agricultura rămânea principala ocupație și sursă de venit a locuitorilor. Comanda de foc număra un șef și 20 de pompieri, care, pe lângă stingerea incendiilor, erau folosiți și la curățenia străzilor, întreținerea șoselelor și alte lucrări de utilitate publică. La începutul secolului al XX-lea, Primăria a adoptat primele regulamente privind circulația automobilelor și bicicletelor în oraș, iar birjarii amenințau cu greva din cauza concurenței făcute de noile mijloace de transport.

Primul capitol este dedicat participării militarilor gorjeni la Războiul de Independență și a eforturilor populației civile de sprijinire a armatei române în ceea ce privește dotarea cu armament, muniții, hrană, îmbrăcăminte și medicamente. Țăranii gorjeni au contribuit cu cele mai multe zile de muncă prestate în folosul armatei dintre toate județele țării, iar escadronul de cavalerie Gorj s-a acoperit de glorie în luptele din sudul Dunării. Totodată s-au înființat comitete ale societății civile pentru strângerea de donații necesare efortului de război. Astfel, clerul gorjean a constituit un comitet local, în frunte cu protoiereul Ștefan Nicolaescu, iar doamnele din înalta societate au înființat societatea „Gorjiu”, care a reușit să adune prin subscripție publică 677 lei, dar și cămăși, bandaje și vată pentru îngrijirea soldaților răniți. Într-o atmosferă de entuziasm patriotic, învățătorii gorjeni au donat 830 lei din salariile lor, iar Consiliul Comunal a votat, în unanimitate, donarea sumei de 3000 lei, din bugetul orașului, armatei române pentru cumpărarea de puști. Donații pentru cumpărarea de arme au venit și de la locuitorii

din mediul rural, chiar dacă aceștia nu aveau o stare materială prosperă. În total locuitorii din județul Gorj au donat 37466,76 lei pentru dotarea armatei, însă cea mai importantă contribuție a reprezentat-o jertfa de sânge, dintre cei 4000 de soldați care și-au dat viața pentru cucerirea independenței României, 241 au fost gorjeni.

Al doilea capitol se referă la rolul și importanța Consiliului Comunal în administrarea orașului și la viața politică, dominată de liberali și conservatori și de scandalurile financiare legate de gestionarea banului public. După demisia guvernului și venirea la putere a opoziției, consiliul comunal era dizolvat și la conducerea orașului era numită o comisie interimară, care trebuia să organizeze alegerile locale. Acestea erau inevitabil câștigate de candidații partidului aflat la putere, iar consilierii îl alegeau ca primar pe fostul președinte al comisiei interimare. În general, în funcția de primar al orașului nu era ales liderul partidului, care prefera funcția de prefect sau deputat, ci un apropiat al acestuia sau chiar rudă. Astfel, Toma Cămărășescu, șeful partidului conservator democrat (takist), a reușit să instaleze ca primari ai Târgu Jiului pe Vasile Popescu și Eugen Pârăianu-Cuca, ambii cumnații săi. Liberalii erau reprezentanți la nivelul județului Gorj de personalități ca Athanasie Moscuna, Vasile Lascăr, Nicolae Iunian, Ion Carabatescu, Dincă Schileru, dr. Dimitrie D. Culcer, frații Titu și Numa D. Frumușanu, Grigore Iunian, iar conservatorii de Toma Cămărășescu, Iancu Săftoiu, Constantin Stanciovici, Ion Constantin Mongescu, dr. Ion Frumușanu, Gheorghe Stolojanu și căpitan Emanoil Pârăianu. Județul Gorj a fost reprezentat în parlamentul țării de politicieni de prim rang, ca Ion C. Brătianu, Ion I.C. Brătianu, Petre S. Aurelian, Eugeniu Stătescu și Titu Maiorescu, dar și de foști primari ai Târgu Jiului, ca Vasile Lascăr, Nicolae Iunian, Vasile I. Popescu, Titu D. Frumușanu și Gheorghe Stolojanu, aleși după încetarea mandatului de primar.

Un alt deputat de Gorj, Ion I.C. Brătianu nu și-a uitat alegătorii și în calitate de ministru al lucrărilor publice a acordat fonduri pentru construirea podului metalic peste râul Jiu, a unui dig care să apere orașul de inundații și pentru pavarea străzii Victoria, considerată șosea națională. În general, între primari și consilieri a domnit armonia, propunerile edililor fiind votate în unanimitate, dar au existat și dispute, cel mai grav conflict având loc în martie 1891, când majoritatea consilierilor au refuzat să voteze bugetul, conflict încheiat cu demiterea primarului Ion C. Mongescu. Dezbateri aprinse în Consiliul Comunal au avut loc și în anii 1911-1912, pe tema extinderii iluminatului electric în oraș, dar primarul Gheorghe Stolojanu și-a impus punctul de vedere în fața consilierilor conduși de căpitanul Emanoil Pârăianu, aflați în minoritate.

Am considerat utilă introducerea unui subcapitol despre proprietățile imobile ale Primăriei Târgu Jiu, modul cum au fost dobândite, administrate și înstrăinate. Străzile orașului capătă acum denumiri, care sunt modificate des de consilierii comunal, puține păstrându-și numele neschimbat până în ziua de astăzi.

Până la începutul secolului al XX-lea, iluminatul public al orașului Târgu Jiu se realiza prin felinare cu gaz lampant, fixate pe stâlpi de fontă și lemn, a căror întreținere era concesionată prin licitație publică unui antreprenor pe mai mulți ani. Ineficiența iluminatului cu gaz lampant a obligat Consiliul Comunal să decidă racordarea orașului la cea mai modernă descoperire a științei și simbol al progresului: electricitatea. Pentru construirea uzinei electrice și a rețelei de iluminat public, Primăria Târgu Jiu a contractat un împrumut de 300 000 lei la Casa Creditului Județean și Comunal, iar la 28 martie 1906, primarul conservator Eugeniu Pârăianu-Cuca a semnat contractul cu societatea Vereinigte Elektrizität Actiengesellschaft din Viena, contra sumei de 217 246 franci aur, care primea și dreptul de a racorda cetățenii la rețeaua electrică a orașului. Graba cu care s-a semnat contractul, clauzele dezavantajoase pentru comună stipulate în acesta și mai

ales decizia ca uzina să folosească drept combustibil lemnul și nu apa râului Jiu, vor avea consecințe dezastruoase asupra bugetului Primăriei.

Clădirea propriu-zisă a uzinei a fost construită de antreprenorul Toma D. Costescu în vara anului 1906, iar doi ani mai târziu Primăria l-a acționat în judecată, deoarece ploaia pătrundea în sala mașinilor din cauza țiglelor de proastă calitate și prost îmbinate. Uzina electrică, situată în Grădina publică, avea la parter sala cazanelor, sala mașinilor, unde se afla tabloul de distribuție și bateria de acumulatori, iar la etaj erau camerele unde locuia personalul uzinei. Până în octombrie 1906 s-a instalat iluminatul electric pe majoritatea străzilor, inclusiv pe cele periferice cum ar fi strada Morilor, Ferentari, Vocea Jiului și pe câmpul Obreja până la cazarma Regimentului 5 Artilerie. Până în anul 1910 majoritatea instituțiilor și băncilor se racordaseră la rețeaua electrică, împreună cu 132 de persoane particulare, ceea ce demonstrează că populația s-a convins rapid de eficiența și superioritatea noii surse de lumină față de toate celelalte sisteme de iluminat din trecut.

În urma examinării instalației și studierii dosarelor din arhiva primăriei, inginerul Delescu a întocmit un raport în care acuza societatea constructoare că a făcut lucrări de proastă calitate la prețuri exorbitante. Ca urmare, Primăria a acționat în judecată antreprenorul, iar Tribunalul Gorj a numit o comisie de experți, care a concluzionat că instalația de iluminat electric a orașului era, în general, bine executată, deoarece în cei doi ani de funcționare a uzinei nu s-a defectat. În urma apelurilor făcute de ambele părți, procesul a continuat până la 8 octombrie 1911, când Curtea de Apel Craiova a obligat Primăria Târgu Jiu să plătească societății austriece suma de 157 247,67 lei aur, cu o dobândă de 6%, cheltuieli de judecată de 6000 lei și 10 000 de lei daune materiale, în afară de sumele achitate până atunci. În ciuda procesului, în anii 1912-1913, Primăria Târgu Jiu a încheiat noi contracte cu firma austriacă pentru extinderea rețelei electrice în oraș, modificarea

uzinei pentru a folosi petrolul și păcura ca și combustibil și furnizarea de stâlpi metalici pentru iluminatul public. Uzina electrică și rețeaua de iluminat public au reprezentat, de departe, cea mai mare investiție în infrastructura orașului realizată de Primăria Târgu Jiu, iar costurile exorbitante nu au putut fi acoperite decât prin împrumuturi la Casa Creditului Județean și Comunal.

Ziua de 1 iulie 1888, când a fost inaugurată gara din Târgu Jiu, marchează începutul unei perioade de avânt în plan economic, social, dar mai ales al lucrărilor publice. În anul 1894 a fost terminată construcția abatorului comunal, situat pe strada Morilor, unde erau sacrificate vitele destinate comercializării, cu respectarea regulamentelor sanitare. În anul 1895 s-a inaugurat noul spital județean cu 45 de paturi și arestul preventiv, construite de autoritățile județene. În martie 1894 a fost demontat vechiul pod de lemn, iar la 3 iulie 1897 a fost inaugurat noul pod metalic peste râul Jiu, numit „Principele Ferdinand”, unde populația Târgu Jiului a oprit invazia trupele germane la 14 octombrie 1916. Începând din anul 1885 Ministerul de Război a început construcția cazărmilor militare ale regimentelor nr. 18 Gorj și 5 Artilerie, pe terenul cedat de Primărie la marginea estică a orașului. În anul 1897 Ministerul Lucrărilor Publice a finanțat pavarea cu piatră cubică și trotuare de asfalt a străzii Victoria și construcția digului de piatră de pe malul stâng al Jiului, care va deveni locul preferat de promenadă al târgujienilor. La 22 august 1898, principele Ferdinand a pus piatra de temelie a Palatului comunal, care va fi terminat la sfârșitul anului 1901. În octombrie 1898, ministrul Spiru Haret a inaugurat localul gimnaziului „Tudor Vladimirescu”, înființat în 1890, iar în luna noiembrie a fost ridicată statuia eroului gorjean, din inițiativa unui comitet de studenți. În anul 1896 au început lucrările de construcție a capelei din cimitirul ortodox, care a fost sfințită de episcopul Râmnicului în anul 1910, iar în anul 1901 a fost restaurat cel mai important lăcaș de cult al orașului, Biserica Catedrală.

În anul 1906 orașul Târgu Jiu avea o stradă pavată cu piatră cubică, 15 străzi pavate cu bolovani, 10 străzi șoseluite, 13 străzi nepavate, 2 canale și 3 pâraie. Totuși Primăria primea numeroase petiții din partea orașenilor, care îl rugau pe primar să paveze străzile în care locuiau, deoarece bălțile și noroaiele le făceau impracticabile.

În anul 1878 Serviciul Sanitar al orașului era format dintr-un medic și o moașă comunală. Spitalul județean din Târgu Jiu avea 40 de paturi și un personal compus dintr-un medic, un subchirurg, un intendent, un preot, doi infirmieri, doi servitori, un bucătar, o infirmieră și două spălătorese. În 1894 a fost inaugurată noua clădire a spitalului județean din strada Unirea, cu cinci pavilioane și 45 de paturi, farmacie, locuință pentru medic, birouri, bucătărie, spălătorie, etc. Între anii 1891-1907 medic și director al spitalului județean a fost Adrian Poenaru, absolvent al Facultății de medicină din București. El a introdus iluminatul electric în spital, a amenajat sala de operații, a dotat spitalul cu instrumentarul necesar și a fost primul medic care a efectuat operații de chirurgie și amputări. În anul 1900, Serviciul Sanitar era format dintr-un medic, un medic veterinar, un agent sanitar și vaccinator și două moașe. La începutul secolului al XX-lea boli ca tuberculoza, malaria, tifosul, sifilisul, pelagra și scarlatina făceau ravagii printre locuitori. În anul 1903 numărul bolnavilor internați în spital a fost de 872, dintre care 49 au decedat. S-au acordat consultații gratuite la 7831 de bolnavi, dintre care 5846 au primit și medicamente gratuite.

După transferul doctorului Adrian Poenaru la Craiova, spitalul din Târgu Jiu a fost condus de medicul chirurg Nicolae Hasnaș (1875-1966), care a înființat un pavilion de chirurgie și nașteri, un pavilion de medicină internă și un pavilion de boli contagioase. În anul 1914 în Târgu Jiu își desfășurau activitatea două farmacii, o drogherie și trei dispensare, dintre care unul în spital, al doilea la Palatul comunal și ultimul aparținea Corporației Meseriașilor. Personalul Serviciului Sanitar al

orașului era compus dintr-un medic sanitar, un medic veterinar, o moașă, doi agenți sanitari și un revizor de vite.

La 9 septembrie 1890 a avut loc inaugurarea noului gimnaziu din Târgu Jiu, găzduit la început într-o sală din Palatul Administrativ, apoi în alte imobile închiriate din oraș. În anul 1894 a fost numit la conducerea gimnaziului Iuliu Moisil, care a desfășurat o activitate energetică atât pe plan școlar și didactic, cât mai ales cultural și economic, care a ridicat prestigiul școlii gorjene și a slujit drept model pentru alte gimnazii din țară. În data de 23 iunie 1896 s-a pus piatra de temelie a clădirii gimnaziului, iar la 4 octombrie 1898 a avut loc inaugurarea localului, în prezența ministrului Spiru Haret, a autorităților locale și a unui numeros public, dintre care mulți învățători și preoți din județ. Noul imobil a adăpostit și alte instituții școlare și de cultură, precum Muzeul Gorjului, școala de ceramică, școala de notari și școala de contabili pentru bănci populare, ceea ce a dus la deteriorarea clădirii. O problemă gravă a reprezentat-o suspendarea cursurilor școlare săptămâni și chiar luni întregi, din cauza epidemiilor de gripă, scarlatină sau pojar, care îi afectau pe elevi.

Principala problemă a învățământului primar din Târgu Jiu a reprezentat-o lipsa localurilor proprii pentru cele două școli de băieți și de fete, care a rămas nerezolvată în toată această perioadă. Primăria Târgu Jiu a închiriat clădiri de la diverși proprietari, care, de multe ori, erau neigenice, neîncăpătoare și într-o stare avansată de degradare. Cu toate acestea numărul elevilor a crescut constant, școlile primare din Târgu Jiu fiind frecventate și de numeroși copii din mediul rural. Ca urmare, din clasele divizionare ale școlii de băieți s-a înființat în anul 1901 școala primară de băieți nr. 2, iar în 1914 s-a înființat școala primară de fete nr. 2. În ciuda fondurilor insuficiente, școlile din Târgu Jiu au cunoscut un progres lent, dar sigur în ceea ce privește numărul de elevi, dotarea cu mobilier și material didactic și pregătirea profesorilor. La sfârșitul anului școlar, Primăria a acordat

premierii elevilor silitori, iar celor fără posibilități materiale cărți și manuale gratuite. Dintre cadrele didactice s-a remarcat ca personalitate a vieții culturale Alexandru Ștefulescu, directorul școlii din anul 1888 și până la moartea sa, în 1910, cu o întrerupere între anii 1900-1905, când a ocupat funcția de revizor școlar. Ca institutor s-a preocupat de înzestrarea școlii cu materialul didactic și mobilierul necesar și asigurarea unor condiții decente de învățare.

Pe lângă școlile de stat au funcționat și școli particulare, dintre care cele mai importante au fost școala profesională de fete, școala de ceramică și școala de cântăreți bisericești. Ultima a început să funcționeze din anul 1896 și se întreținea din taxele elevilor și din subvențiile primite din partea Primăriei și autorităților județene, iar personalul didactic era format din preoții care slujeau la bisericile din oraș. Înființată în anul 1899, din inițiativă privată, școala profesională de fete a trecut în administrarea Primăriei Târgu Jiu în 1905, apoi în subordinea Ministerului Cultelor și Instrucțiunii. În cadrul școlii a funcționat un atelier de croitorie și broderie și o secție de gospodărie, unde tinerele domnișoare erau învățate să gătească. În anul 1900 s-a înființat în Târgu Jiu o școala de ceramică, cu sediul în localul gimnaziului, care avea drept scop modelarea vaselor în lut, smălțuirea și arderea lor.

În anul 1889 cele cinci biserici din Târgu Jiu erau grupate în două parohii: biserica cu hramul „Sf. Voievozi” sau Biserica Catedrală, având ca filiale bisericile „Sf. Apostoli” și „Sf. Nicolae”, iar cea de-a doua parohie era alcătuită din biserica „Sf. Împărați” și biserica filială „Sf. Treime”. Deși fiecare biserică era administrată de o epitropie alcătuită din preot, un reprezentant al guvernului și un reprezentant ales de enoriași, Primăria Târgu Jiu exercita un control strict asupra averii bisericilor. Astfel, bugetele bisericilor trebuiau aprobate de Consiliul Comunal, care, din lipsă de fonduri, reducea salariile personalului și acorda sume infime pentru reparația bisericilor, deși acestea erau într-o stare avansată de degradare.

Totuși, fără subvențiile Primăriei, nici o biserică din oraș nu ar fi reușit să funcționeze, deoarece veniturile proprii erau insuficiente. Cu excepția Bisericii Catedrale, care deținea o pădure în satul Călești, 130 de pogoane în comuna Șomănești și zece gherete în piața centrală a orașului, celelalte biserici din oraș nu aveau decât câteva mici terenuri agricole. Pe lângă Biserica Catedrală și biserica „Sf. Împărați” s-au înființat coruri religioase, subvenționate de Primărie și biblioteci parohiale. La sfârșitul secolului al XIX-lea s-a construit o capelă în cimitirul ortodox și s-a înființat în Târgu Jiu o școală de cântăreți bisericești, având ca profesori preoții din Târgu Jiu. În anul 1903 s-a înființat societatea clerului gorjean „Lumina”, care va edita revista cu același nume și va organiza conferințe și cercuri culturale ale preoților în județ. Cu ocazia sărbătorilor naționale și în cinstea aniversărilor familiei regale la Biserica Catedrală aveau loc tedeumuri la care participau autoritățile județene și comunale, dar și un numeros public. Tot aici se desfășurau și slujbele contra secetei, iar Episcopul Râmnicului oficia liturghia, atunci când vizita orașul.

În plan cultural, la sfârșitul secolului al XIX-lea, apar primele ziare și reviste din județul Gorj, multe cu o existență efemeră și s-a înființat primul muzeu județean din România, Muzeul Gorjului, din inițiativa istoricului Alexandru Ștefulescu ale cărui lucrări au fost premiate de Academia Română. Cu ocazia sărbătorilor naționale, în special de 10 mai, au loc serbări școlare, tedeumuri, banchete și defilări, la care participă alături de oficialități și un public numeros. Pe scena Teatrului Milescu au susținut spectacole numeroase trupe de teatru aflate în turneu, au avut loc conferințe, serbări sau concerte ale unor personalități ca Nicolae Iorga și George Enescu. Apar primele bănci, unele dintre ele filiale ale unor instituții bancare din București și Craiova, dar și societăți economice de ajutor reciproc ale clasei de mijloc din oraș.

Activitatea comercială cunoaște cea mai mare dezvoltare, apar zeci de magazine, cârciumi, cafenele, restaurante și câteva hoteluri, în special pe străzile Tudor Vladimirescu și Victoria, situate în centrul orașului. Pardoaxal, agricultura rămâne principala ocupație a „orășenilor”, care cultivă terenurile din jurul orașului și cresc animale chiar în curtea din jurul locuinței. Se realizează progrese și în domeniul salubrității: se astupă bălțile, se pavează străzile, sunt curățate și canalizate pâraiele din oraș, dar gunoaiele și curățenia rămân o problemă nerezolvată, în ciuda eforturilor depuse în acest sens de edilii orașului.